

Vraag nr. 107
van 22 december 1997
van de heer FRANK CREYELMAN

Aantasting leren boekbanden – Maatregelen

Miljoenen boekbanden uit musea in heel Europa dreigen tot stof te vergaan, onder andere als gevolg van de luchtvervuiling en de snelle maar niet duurzame productiemethode voor leer de laatste honderd jaar. Het eiwit collageen dat in het leer aanwezig is, valt ten prooi aan luchtvervuiling, waardoor de peptideverbindingen door hydrolyse en oxidatie stukgaan. Het leer trekt daardoor bij hoge luchtvochtigheid water aan en bij droger weer geeft het dit water weer af. Deze opeenvolging van nat-droog-nat zorgt ervoor dat het leer sneller slijt en uiteindelijk tot stof verpulvert.

Onderzoekers van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) hebben een manier gevonden om het verval van dergelijke boekbanden en andere leren voorwerpen zoals leren koffers en behangpapier te vertragen. De wachtlijst bij het KIK van musea die hun leren voorwerpen willen laten behandelen, groeit dan ook gestadig aan, ondanks het dure prijskaartje dat aan de behandeling hangt. Mede daardoor zijn niet alle musea even gehaast om hun leren voorwerpen te laten behandelen.

Wat heeft de minister al ondernomen om de musea aan te zetten hun leren voorwerpen te laten behandelen door het KIK ?

Zijn er reeds extra fondsen uitgetrokken om de musea te helpen de leerbehandeling te laten uitvoeren ?

Antwoord

Onder invloed van klimaatomstandigheden en van de luchtvervuiling gaat het leder dat de laatste honderd jaar geproduceerd is sneller deterioreren dan het oudere leer. Het KIK past een methode toe van impregnatie van leder met producten die het afbraakproces, dat op gang komt door het indringen van de vervuilende gassen, vertragen.

In een krantenartikel van 1 december 1997 "Luchtvervuiling vreet boeken weg" wordt gesteld dat het KIK een methode toepast om de veroudering te vertragen van leder dat op industriële wijze is geloooid.

De inhoud van het krantenbericht geeft een enigszins vertekend beeld van de toedracht. In het KIK wordt onderzoek verricht naar de conservering van leder. De in het artikel beschreven methode levert goede resultaten op, maar de effecten en duurzaamheid op termijn dienen nog verder te worden onderzocht. Er is dus niet echt sprake van een wondermiddel ; evenmin staan de musea al in rijen aan te schuiven, zoals het artikel suggereert.

Daarnaast loopt er in het KIK een project voor de conservering van goudleer, waarbij privé-restaurateurs worden betrokken in een formule van bijscholing ; in de toekomst zullen opdrachten vanuit de musea naar deze privé-restaurateurs kunnen worden toegeschoven.

Het gevaar bestaat dat onder invloed van dergelijke krantenberichten de problemen te eenzijdig worden belicht en de toegepaste conservatiemethodes als alleenzalmakend worden beschouwd.

Ongetwijfeld is de door het KIK toegepaste behandelingsmethode een belangrijke vooruitgang en zullen kostbare lederen voorwerpen langer de tijd kunnen trotseren. De methode is nog vrij recent en de effecten op langere termijn zijn nog niet volledig in te schatten. Door de hoge kostprijs en de duur van deze interventie behoort een massale behandeling nog niet tot de mogelijkheden, zoals dit al wel het geval is bij het ontzuren van papier. Vanaf de vorige eeuw immers is de kwaliteit van het papier, mede door de gebruikte productiemethodes, eveneens achteruit gegaan en vlugger onderhevig aan aftakeling. Systemen om papier in massa te ontzuren werden en worden nog uitgetest en toegepast.

De door het KIK toegepaste methode om leder te stabiliseren, berust daarentegen nog op een arbeidsintensieve en langdurige behandeling van het individuele voorwerp.

Voor 1998 is een bedrag van ruim 122 miljoen ingeschreven voor subsidies aan musea. Hieronder vallen de buitengewone subsidies die onder andere de uitgaven voor behoud en beheer van de museumvoorwerpen omvatten. Zij kunnen, volgens de huidige regelgeving op basis van het koninklijk besluit van 1958, maximaal 60 % van de reële uitgaven bedragen. Het nieuwe museumdecreet voorziet in thematische projectsubsidies aan erkende musea, alsook subsidies voor samenwerkingsprojecten rond bepaalde thema's ; beide kunnen voor maximaal 80 % van de reële uitgaven worden gesubsidieerd. Jaarlijks zullen, ook in overleg met de provincies, de thema's van de beleidsaccenten worden bepaald.

Zowel de preventieve maatregelen ter verbetering van de bewaaromstandigheden als de actieve conservering zijn subsidiabel. Dit betekent dat de initiatieven van de musea ter voorkoming van een versnelde veroudering van het leder door luchtvervuiling, bijvoorbeeld door het plaatsen van chemische luchtfilters in depots en museumruimten, evenzeer als de conserverende behandeling van de aangetaste voorwerpen zelf kunnen worden gesubsidieerd. Naast de curatieve aanpak verdient het nemen van preventieve maatregelen immers evenveel aanmoediging en ondersteuning.

Sinds december 1997 traden drie museumconsulenten in dienst van de Vlaamse Gemeenschap, waaronder een consulent voor behoud en beheer. De musea kunnen voortaan directer worden geïnformeerd over en worden ondersteund bij de aanpak van conserveringsproblemen.

De conservering van leder (perkament, boekbanden) bewaard in openbare archieven is thans nog een federale materie.

Het bibliotheekdecreet (decreet van 19 juni 1978 betreffende het Nederlandstalige openbaar bibliotheekwerk) voorziet niet in een tegemoetkoming in de conservering.